

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Domeke Elexpuru Altube

*Aramajo, Araba
(1919-2015)*

Aurkibidea

Biografia

Aramaioko Ibarraigoiko Mugertza baserrian jaio zen. Ama etxekoa zen eta aita Etxaguen auzoko Labeagabekoa ("Labia") baserrikoa. Bost seme-alaba izan zituzten, Domeke gazteena. Gaur egun Zubiondo Elkartea dagoen lekuan zegoen eskolara joan zen Domeke, sei urtetatik hamalaura arte, Julia Gulpide maistra nafarrarekin. Aramaioko Euskal Dantza taldean dantzatu zuen 13 urte zituenetik 17 urte zituen arte, Esteban Arana dantza-maisuarekin. Gerra garaian Bilbora joan zen ahizpa baten etxera. Bilbo jausi zenean Frantziako Reims hirira egin zuten ihes. Anaia bat kartzelan eta beste bat "Batallón de Trabajadores"-en izan zituen. Gerra bukaeran, Aramaioko kaleak eta kuartela garbitzera zigortu zuten Domeke. Txoroko kale-baserriera ezkondu zen etxeko Andres Aginagalderekin. Bost seme-alaba izan zituzten.

Zintak

ARA-061

- **Proiektua:** Aramaioko ipuinak eta kondairak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arriolabengoa, Divina - Ozaeta Elorza, Arantza - Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2009-06-02
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Transkribatzailea(k):** Oruesagasti, Ainitze

ARA-062

- **Proiektua:** Aramaioko ipuinak eta kondairak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arriolabengoa, Divina - Ozaeta Elorza, Arantza - Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2009-06-02
- **Iraupena:** 40 min
- **Euskarria:** MiniDV

- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

ARA-083

- **Proiektua:** Aramaioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elortza, Kepa
- **Data:** 2009-11-26
- **Iraupena:** 76 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elortza, Kepa

Pasarteak

1. Ezkondu arte Mugertzan

- **Erref:** ARA-061/007
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:02:35. **Bukatu:** 00:03:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Ibarragoiko Mugertza baserrikoa zuen ama, eta aita Etxaguen auzoko Labeagabekoa (“Labia”) baserrikoa. Mugertzan bizi izan zen ezkondu arte.</p>

Transkripzioa

- Aitte ta ama nungua zeuken?
- Nik ama, ama hamengoxie kalekue, zuen etxe ostekue, Mugertzakue. Ta aitte Labiakue (Labeagakoa).
- Etxanekue (Etxaguengoa).
- E?
- Etxanekue (Etxaguengoa).
- Etxanen (Etxaguen), bueno bai Etxanguen edo Labiakue (Labeagakoa).
- Gantzakue.
- A, Gantza da?
- Etxaguen.
- A, Labia (Labeaga) Etxaun (Etxaguen) da. Bai.
- Eta hazi nun in zitzen?
- Ni? Han, Mugertzan, Ibarragoixen. Jaixo ta bizi, hantxe. Ta...
- Ezkondu arte?
- Ezkondu arte. Hogeta zazpi urtekin ezkondu nintzen, ta harrezketero hemen...

2. Doroteo errementaria

- **Erref:** ARA-061/009
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:04:00. **Bukatu:** 00:06:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

<p>Errementaria bizi zen etxetik gertu. Aizkorak, aitzurrak... uretan sartzen zituen, gero txispa batean, mailuarekin jotzeko. Lan txarra izaten zen. Gurdien gurpilen burdinazko ertza, ubela, prestatu egin behar zen. Lagun biren artean konpontzen ziren ubelak. Genaro perratzailea. Doroteoren semeak ere ikasi zuen perratzaile.</p>

Transkripzioa

- Domeke: [Felixen] bizi izen zana, bizi izen zan lehen, lehenau, errementaixe! Han bizi izen zan errementai bat.
- Zuk ikusiko zauen zelan lan eitten auen...
- Domeke: Bai, bai, eta... ze lan, ze lan txarrena auken ta dana... [Ekin] auenien... ba, por ejenplo, atara horreik... luzetu in biher zittuenien / bizittuenien/... aixkorak, eta, atxurrek eta, ezta? Ba, han sartu biher izeten /bizeten] auen, lelengo sartu horretan, uretan, gero sartu han mailluaz joteko, txispa baten, ta oso lan txarra ixeten zan. Ta beste bat oso txarra, orduen burdi asko eoten zan, oin ez dau /eztau/ burdirik eta, horreik errubera moruik bez, baiñe ugela esaten jako burdixei ifintten jakon burdiñazko... ertza.
- Gurpilai?
- Domeke: bai, gurpilei; ta, ha sartzen auen... ha preparau in biher zan / bizan/ lelengo, ta gero egurrekin indde eoten zan erruberie, ta ha lagun bixen artien zuluek eukitten zittuen ugelak, ta ugelai sartu untza batzuk, ebatu untzai, ta sartu in biher izeten zan. Ai! zenbat juramentu botaten auen!
- Beste hiltun bat: ta gero perratokixen be bai...
- Domeke: Doroteo auken izena.
- Errementarixak?
- Domeke: Errementaixek.
- Doroteo...
- Domeke: Doroteo.
- Eta zer izaten zan, bera auzoko...?
- Domeke: bai, hamengo, hamengo ingurukue, hamengo ingurukue, bai! Hamen beste errementairik nik ez neben ezautu, [...].
- Beste hiltun bat: bai, Genaro auen bat, ezta?
- Domeke: A! Baiña [perratzaillie] zan ha! Ha zan behixek eta astuek eta zaldixek-eta perretako! Ta bestie zan errementaixe... gero perretan ikesi auen Doroteon semiek, ta harek be itten auen perretan be.

3. Perratzailea

- **Erref:** ARA-061/011
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:06:19. **Bukatu:** 00:08:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Ganaduak zintzilik jartzen zituzten, buruak gora eta hankak behera, ferratzeko. Aramaioko jende gehiena joaten zen hara. Andrea plazara joaten zen tresnak saltzera.

4. Domeke izena

- **Erref:** ARA-061/012
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:08:06. **Bukatu:** 00:09:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Domeke izena. Aita pontekoa Ameriketara joan zen, eta aberastu egin zen. Sarri etortzen zen. Parrokiako kristoa berak ordaindu zuen. Bere izena jarri zion, Dominga. Euskaraz, Domeke. Gizonezko izena ere bada Domeka.

5. Umetatik behizain

- **Erref:** ARA-061/013
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:09:58. **Bukatu:** 00:11:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Eskolara zazpi urterekin hasi zen joaten. Ahuntzak eta behiak zaintzen bazekiten ordurako. Umeek enkarguak egiten zituzten kaletik, egurra ekarri sutarako, ganadua zaindu landan... Itxiturarik ez zegoen landetan. Ohituta zeuden.

6. Eskolara joan ordez, itaurrean

- **Erref:** ARA-061/014
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:11:37. **Bukatu:** 00:13:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

<p>Eskolako oroitzapen ona du. Julia Ibarrola zen maistra, nafarra. Julio Gurrupide maisua zen haren gizona. Maistra ona zen. Itaurren egin behar, eta eskolara ezin joan. Itaurren zer den. Joaten zenean, maistrarekin ordubete gehiago geratzen zen.</p>

Transkripzioa

- Rekuerto ona daukazu eskolakue?
- Bai, oso ona, oso ona.
- Maistra ona tokau jatzun?
- Bai, Julia Ibarrola, naparra. Ta gero etorri zan gizona Azkuagara maisu. Ezkondu zien hemen. Ezkondu zien ez dakit nun, baiña behintzet ezkondu zien. Julio Gurrupide eta Julia Ibarrola.
- Eta bixok maisu eta maistra?

- Maisu eta maistra. Maistrie oso ona izen zan. Nigaz ademas euki euen... bueno... erantzun be holan ingo zan, ezta? baiñe atentziño haundixe ze... Ni fueten nintzen ba... eskalbak oin esaten jakon moduen... oin piper, hori ez. Baiñe ezin fuen. Ittaurren ein biher. Ittaurren badakitze zer dan? Behixek lanketan badabitz soluen, zuzen fuen daittezen, haren aurrekaldien ibili.

- Hori umien lana zan?

- Umien lana

- Zelan esan dutsazu?

- Ittaurren. Ta... Fueten... sarri geraketan nintzen fuen barik e... ikastola. Ta horrek maistriorrek, fueten nintzenien, esaten auen: "Bueno, Dominga, geatu zaittez ordubete bat gehixau gaur, eze diktadua itten edo hau itten edo bestie itten oso atzera zauz ta ordubete baten edo gehixauen geatu", ta gelditzen nitzen ba arratsaldien eskolan.

- Gustora?

- Gustora.

7. Bi eskola kalean

- **Erref:** ARA-061/015
- **Iraupena:** 0:00:31. **Hasi:** 00:13:34. **Bukatu:** 00:14:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Kalean nesken eta mutilen eskolak zeuden. Udaletxe aurrean zegoen mutilena; neskena Zubiondo elkartearen gainean.</p>

Transkripzioa

- Eskolak ze ziran auzo bakoitzian...

- Ba, hamen egon zien neskana ta mutillena. Kalien e!

- Kalian.

- Aiuntamentuen, mutillena... egon zan eskolie. Ta gure eskolie izen zan oin... hori dauen lekuen, sozidadie dauen goixen... Zubiondo.

- A, bai!

8. Domekero konfesatzera

- **Erref:** ARA-061/020
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:15:44. **Bukatu:** 00:16:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Bi apaiz zeuden kalean orduan, Don Juan eta parrokoa. Don Juani mania apur bat zion. Hark euskaraz eta parrokoarekin erdaraz. Salbea eta. Konfesatzera joan, eta haserre egin zion. Domekero konfesatu behar zen, Jauna hartzeko.

9. Konfesatu gabe ezin Jauna hartu

- **Erref:** ARA-061/021
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:16:57. **Bukatu:** 00:18:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Baraurik konfesatu behar zen. Kontzesio Egun batean izan zuen disgustua: Don Juanek laguntasuna zuen etxe batzuekin, eta hango etxeko emakumea sartu zen aurretik. Ez zuen amaitzen. Eta meza emateko ordua iritsi zen. Eta ezin komulgatu!</p>

10. Meza egunero

- **Erref:** ARA-061/022
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:18:18. **Bukatu:** 00:19:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Apaiza bizkarra ematen egoten zen mezetan, eta latinez zen meza. Kredoa ere ikasi zuen latinez. Erdaraz ikastea kostatu egin zitzaien. Egunero zegoen meza aste barruan ere, zazpitan. Domeketan, seietan. Parrokian, zortziak inguruan, egunero. Egunero joaten zen jendea. Sermoia euskaraz zen normalean.

11. Belauniko, bekatuak barkatzeko

- **Erref:** ARA-061/024
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:19:55. **Bukatu:** 00:22:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Apaizek misioak emateko kontratatzeko zituzten fraideak. Ejerzizioak eta misioak. Gurutze bideak. Prozesioak egin zituzten kaleetan, eta plazara iristean Agirretxe zegoen han. Agirretxek belauniko jartzeko eskatu zien, eta lurrari muin egiteko, bekatuak barkatzeko.

12. Ejerzizioetatik bueltan, dantzara

- **Erref:** ARA-061/026
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:23:27. **Bukatu:** 00:24:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Sukia gotzainarekin egon ziren ejerzizioak egiten Bilbon. Bueltan, San Anton egunean, mutilzaharrek erromeria egiten zuten, eta dantzan ibili ziren. Bi mutilzaharrekin egin zuten dantza. Zertzuk esan zizkien apaizak!

13. Lehen dantzaldia

- **Erref:** ARA-061/028
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:25:20. **Bukatu:** 00:26:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Laburpena:

Dantza egin zuen lehen aldia, Etxanen, amandrearenean. San Migeletan joaten ziren. Etxanen plazarik ez zegoen, eta larrain batean zegoen erromeria, Ormaetxen. Dantzan orduan egin zuen lehen aldiz mutil batekin.

14. Errogatiba Urkiolara

- **Erref:** ARA-061/030
- **Iraupena:** 0:03:24. **Hasi:** 00:27:12. **Bukatu:** 00:30:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Errogatibak izaten ziren Urkiolara. Lehortea zegoen, eta apaizek pentsatu zuten baserritarrek San Sebastian eraman behar zutela, euria egiteko. Urkiolara joaten zirenean, enkargatuek astoan eramaten zituzten ardo garrafoiak, Anboto ostean merienda egiteko. Santu eramaleek majo edan zuten, eta ezin eraman. Lau neskaren artean eraman zuten. Hurrengo egunean euria egin zuen. Apaizak merienda eman zien santua ondo entregatzeagatik. Txokolatea eta txurroak.

15. Umetako jolasak

- **Erref:** ARA-061/031
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:30:36. **Bukatu:** 00:32:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetako jolasak: asakesak, sokasaltoka, zigola bandaka. Lau lauren kontra edo sei seiren kontra, harrapaka. Asakesak (tortolosak) lurrera bota, eta: pones, asakes... Kanika gora bota eta hartu. Ardienak txikiagoak eta bigunagoak ziren, aharienak gogorragoak eta hobeak.

16. Ahuntzak

- **Erref:** ARA-061/033
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:33:12. **Bukatu:** 00:34:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Antxumeak. Pazkoatan bildotsa eta letxuga jaten zuen. 18 bta ahuntz izaten zituzten. Ahuntzak ez du lan asko zaintzeko, umatze sasoian bakarrik. Eskolara joan aurretik esnea batzen zuten, txabolara joanda, gero gazta egiteko. Gazta freskoa.

17. Andra Maixetako erromeria I

- **Erref:** ARA-061/037
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:37:50. **Bukatu:** 00:39:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

<p>Aguazila egon zen Aramaion, baina ika-mikarik ez zen egoten. Andra Maixetako erromeria, zelaian, Ama Birjinaren aurrean. Apaizak kontra zeuden. Ezetz-baietz, mutilak apaizekin eztabaidan, eta mutil batzuk preso sartu zituzten. Herritarrek manifestazioa egin zuten. Mezara ere ez ziren joan hurrengo egunean.</p>

18. Andra Maixetako erromeria II

- **Erref:** ARA-061/039
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:40:00. **Bukatu:** 00:41:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

<p>Apaizari kontra egiteagatik kartzelan pasatu zuten gaua. Aguazilak

eraman zituen. Hurrengo egunean inor ez zen joan mezara. Eguerdirako atera zituzten. Gehiago ez zuten esan ez dantzarik egiteko.</p>

19. Gerra garaian, Frantziara

- **Erref:** ARA-061/041
- **Iraupena:** 0:05:57. **Hasi:** 00:42:15. **Bukatu:** 00:48:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Frantziara joan ziren. Tiroen beldur, Andre Mariren ermita aldean babesten ziren. Gurasoak baserri batera joan ziren. Ahizpa etxera zegoen ezkontuta, eta haren gizona nazionalista zen; Frantziara joan ziren, kartzelara ez eramateko, ume birekin. Domeke haiekin joan zen. Urrian bueltatu ziren etxera. "Las francesitas". Kaleak garbitzen jarri zituzten orduan, erratz banarekin. Hurrengo egunean, Guardia Zibilaren kuartela garbitu behar izan zuten, eta haiek burlaka. Isuna ere bai. Soldaduek erabilitako koltxoia garbierazi zizkieten. Artilezkoak.

20. Erromeriara derrigortuta

- **Erref:** ARA-061/042
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:48:12. **Bukatu:** 00:49:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Ilerik ez zioten ebaki, baina beste batzuri bai. Zerora, makinarekin. Herri bat hartzen zuten aldiro, erromeria egiten zuten plazan, eta behartuta zeuden joatera.

21. Itsasontziz Frantziara

- **Erref:** ARA-061/044
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:49:44. **Bukatu:** 00:50:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Perpignan inguruan egon ziren Frantzian, Bilbotik ikatz-barkuan joanda. Erdi hilda iritsi zen, mareatuta. Bilbotik ezagutzen zuen itsasoa. 19 urte zituen.

22. Frantzian, tratu ona

- **Erref:** ARA-061/046
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:51:18. **Bukatu:** 00:53:56

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Frantziatik bueltatzeko irrikaz zeuden, baina purgatorioa topatu zuten bueltan. Frantzian tratua oso ona izan zen. Kuartel handi batean egon ziren. Oheak txarrak ziren, baina jan eta tratua ona. Euskaldun asko zeuden. Frantsesez ez zuten ikasi, baina ondo pasatu zuten. Sukaldean laguntzen ere ibili ziren, bertako jana ez zitzaielako gustatzen. Dirua ematen zieten jakiak erosteko. Gizon batek egiten zituen kontuak, astean behin. Birritan arropak eraman zizkieten. Abrigo eder bat ekarri zuen berak handik.

23. Frantziako orrazkera

- **Erref:** ARA-061/048
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:54:05. **Bukatu:** 00:54:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Felipa ile-apaintzaileak motz-motz moztzen zien ilea, Frantzian. Permanentea.

24. Gerra amaitu zenean, buelta

- **Erref:** ARA-061/049
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:54:49. **Bukatu:** 00:56:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa

Laburpena:

Gerra garaian, ihes egin zutenean, Euzkadiko gobernuko jendea zen mugimendu haren arduraduna. Gerra amaitu zenean, aukera eman zuten bueltatu edo beste norabait joateko. Mugan ez zuten arazorik eduki. Irunen giro tristea zegoen, eta Arrasaten ez zieten aurpegira begiratzen.

25. Luzarorako zigorrak

- **Erref:** ARA-061/050
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 00:56:51. **Bukatu:** 01:01:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Urtebete iraun zuten zigorrek. Joan ziren denak ibili ziren garbiketak egiten, txandaka. Baserrian dirurik ez zegoen. Anai bat langile batailoetan eta bestea kartzelan. Gasteizko plazara joaten hasi zen, etxean laguntzeko. Hiru andre joaten ziren. Bezperan bidaltzen zuten jeneroa, kamioi txiki batean. Udaletxean pasea eskatu behar zen. Sagarrak, intxaurrak, gaztainak. Babarrun gorria plazara ez eramateko esan zion, berari emateko.</p>

26. Gasteizko soldaduak

- **Erref:** ARA-061/051
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 01:01:04. **Bukatu:** 01:02:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gasteizen gertatutako pasadizoa: hiru soldadu ikusi zituzten, eta haiei buruz euskaraz hasi ziren, erdaldunak izango zirelakoan. Euskaraz erantzun zieten.

27. Aurreskua San Kristobalen

- **Erref:** ARA-062/002
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:00:20. **Bukatu:** 00:01:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:

<p>San Kristobalen jaien akabera egiten zen, eta Domeken aurreskua "atera" zuen. Aurreskua ikasten ibili ziren neska kuadrilla aipatzen du.</p>

28. San Kristobalgo jaia

- **Erref:** ARA-062/003
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:01:45. **Bukatu:** 00:03:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:

Astoa ekarri lbabetik, asto-otzarak kargatu eta San Kristobalera joaten zen familia osoa. Asto-otzaretan urdaiazpikoa, txorizoa, arrautzak, letxuga, tomatea, ardoa... eramaten zuten. San Kristobalgo iturriko metal-ura. Ohitura: belarriak olioaz igurztea. Jai-giroa: meza entzun, dantzan egin, bola-jokoan egin...

29. Bola-jokorako afizioa

- **Erref:** ARA-062/004
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:03:26. **Bukatu:** 00:04:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Uribarrin beti izan dute bola-jokorako afizioa. Untzillan eta Etxaguenen ere bada zaletasuna.

30. "Dontxona"

- **Erref:** ARA-062/005
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:04:09. **Bukatu:** 00:05:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Domeke jaio aurreko kondaira da "Dontxona". Istorioa: bazen mutil batekin zebilen neska bat, eta, antza, mutil horrekin ez ibiltzeko gela batean sartu zuen aitak. Urte askoan eduki zuen alaba giltzaperatuta. Neska atera zutenerako, itxuraldatuta zegoen, ilea ia lurreraino zuela...

31. Torraldeko kondaira

- **Erref:** ARA-062/006
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:05:35. **Bukatu:** 00:06:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Torraldeko kondaira: ba omen zen Torralden gaztelu bat, eta bertakoa Ibabeko neskaren batik zegoen maiteminduta. Anbotoko Mari Torraldera joaten omen zen bisitan. Zeruan argitasun bat ikusten zutenean, jendeak esaten zuen "Anbotoko señoie" pasatu zela.

32. "Anbotoko señoie"n koba

- **Erref:** ARA-062/007
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:06:37. **Bukatu:** 00:08:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Domeke egona da gaztetan "Anbotoko señoie"n koban. Anaia Xabinekin joaten zen Untzetara. "Anbotoko señoie" Salgon bizi zela esaten zen.

33. Arima purgatoriokoari harrika

- **Erref:** ARA-062/008
- **Iraupena:** 0:04:31. **Hasi:** 00:08:02. **Bukatu:** 00:12:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Domekeren aitari mutikotan esaten zien Goiko errotako presan laminak egoten zirela. Behinola, gau-eskolatik bueltan zetozele San Roke ermita inguruko gereziondo batean zurtasun bat agertu zitzaien "aiaiai!!" eginez. "Arima purgatoriokoa izango da!" pentsatu zuten. Hurrengo egunerako txapelkada harri bete prestatu zuten mutikoek...

34. Auzoetako bidegurutzeak eta hiletak

- **Erref:** ARA-062/009
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:12:33. **Bukatu:** 00:15:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Auzoetako bidegurutzeetan gurutzeak daude. Zer etxeren ondoan dauden aipatzen du. Hiletetan gurutze horiek errespetatzen ziren. Hiletak nola izaten ziren azaltzen du: auzoetatik oinez eramaten zuten hilkutxa, abadea eta monagiloak zain non egoten ziren... Bide sendak edo gurdibideak.

35. Heriotzak: gaubelak, bederatziurrenak, lutua...

- **Erref:** ARA-062/010
- **Iraupena:** 0:03:28. **Hasi:** 00:15:06. **Bukatu:** 00:18:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:

Auzoko edo etxekoren bat hiltzean, gaubela egiten zen. Elizan, hilarria ipintzen

zen bi edo hiru kandelerorekin. Gero, trapu bat jartzen zen; "hilarriko trapue". Bederatzi egunetan ipintzen zen hori. Zapi gainera limosna botatzen zen. Meza bukatutakoan, abadeak isopoarekin bedeinkazioa bota, errespontsua bota eta dirua batzen zuen. Biltzen zen diruaren arabera hainbeste "Pater noster" errezatzen omen zituen abadeak. Etxeko bat hiltzen zenean, emakumeak burua estaltzen zuten mantillarekin bederatzi egunean. Lutoa eta luto-erdia.

36. Aste Santuan, olata

- **Erref:** ARA-062/011
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:18:34. **Bukatu:** 00:20:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Aste Santua
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Aste Santuan, Eguen Santu Egunean, olatak (opil txikiak) eramaten ziren elizako hilarrira. Emakume batek biltzen zituen olata horiek, eta abadearen etxera eramaten zituen. Gero, Arimen Egunean, eskolako umeak abadearen etxera joaten ziren olata hartzera.

37. Hil-kanpaiak eta su-kanpaiak

- **Erref:** ARA-062/012
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:20:11. **Bukatu:** 00:21:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Aramaioiko auzo bakoitzak bere hilerria dauka. Hil-kanpaiak: gizon bat hil bazen bost kanpai, emakumea bazen hildakoa hiru eta umea zenean "kanpa txikiñe". Sua iragartzen zuten kanpaiak nolakoak izaten ziren.

38. Elizakoak

- **Erref:** ARA-062/013
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:21:22. **Bukatu:** 00:24:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Abadea etxeren batera joaten zenean "eleizakoak" ematera, kanpaiak jotzen ziren. Monagilo batekin joaten zen abadea. Kanean, abadearekin gurutzatuz

gero, belauniko jarri eta aitaren egiten behar izaten zen. Abadea etxera joaten zenerako, gaixoaren etxean aldaretxo bat prestatzen zen. "Selemiñie".

39. Horei-kanpaiak

- **Erref:** ARA-062/014
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:24:36. **Bukatu:** 00:26:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Kanpaiak
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

Trumoia zetorrela iragartzeko jotzen ziren horei-kanpaiak. Sankristauak jotzen zituen kanpaiak. Horeia zetorreanean kandela bedeinkatua piztu eta errezo hau egiten zuten: "Santa Barbara eta Santa Kruz lagundu egizu, probien ogixe Jaunen miseriakordixe". Horeiak gari-soroak hondatutako kasuak.

40. "Urixolie"

- **Erref:** ARA-062/015
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:26:41. **Bukatu:** 00:30:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Ira ebakitzen ibili eta gero, eguraldi txarra zetorrela eta, ira bete gurdi etxe ostean utzi zuten. Baserri ondoko erreka urak gurdia eraman zuen... Gurdia trabatu eta kalean "ura jaiki zen gorainoko". Asto bat ere eraman zuen urak. 18 urte inguru edukiko zituen Domekek orduan.

41. "Salazango" santu-egilea

- **Erref:** ARA-062/020
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:35:35. **Bukatu:** 00:37:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak

Laburpena:

"Salazanen" (Salesan) santuen irudiak egiten ziren. Pontelekuan dagoen Kristo gurutzeko egurrezko irudia han egina da. Errotan San Isidroren irudia eduki zuten. Inguruko jendearentzako egiten zituen santuen irudiak.

42. Umeen bedeinkaziok eta bataioak

- **Erref:** ARA-062/022
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:38:00. **Bukatu:** 00:39:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

Torraidera joaten ziren meriendarekin. Aurretik, ordea, umeak bedeinkatzera joaten ziren elizara. Barajuenen bataioak ere egiten ziren.

43. Eskola eta dotrina, erdaraz

- **Erref:** ARA-083/002
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:01:10. **Bukatu:** 00:03:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Gaur Zubiondo elkarteak dagoen lekuan orduan zegoen eskolan ikasi zuen Domekek. Neskak eta mutilak aparte ikasten zuten. Sei urterekin hasi zen eskolan, Julia Gurrutxaga maistra nafarrarekin. Bai eskola eta bai dotrina, erdaraz jaso zituen.

44. Ikasketak eta eskulanak

- **Erref:** ARA-083/003
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:03:33. **Bukatu:** 00:04:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Ikasketez gain, eskulanak ere egiten zituzten josten, kakorratzean, etab. Eskulanon erakusketak egiten zituzten eskolan bertan.

45. Amona zaintzen zuen umetan

- **Erref:** ARA-083/004
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:04:41. **Bukatu:** 00:08:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Ama etxekoa eta aita Etxaguen auzoko Labeagabekoa (Labia) baserrikoa zen. Mugertza etxeak ez du baserri nortasuna gordetzen jadanik. Bera han bizi zenean, ganadu, txerri eta ahuntzak zituzten baserrian. Bost anai-arrebatatik gazteena zen Domeke. Amona elbarrituaren zaintzaz arduratzen zen etxean.</p>

46. Hamabi urterekin ikazkin

- **Erref:** ARA-083/005
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:08:11. **Bukatu:** 00:10:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Osaba bat Ameriketara joan zen, eta beste batek ikaztegia jarri zuen Arrasaten. Aitak ikazkin jarduten zuen uda partean, eta anaiak ikatza saltzen zuen. Egurra pilatzen eta txondorra zaintzen jardundakoa da Domeke. Zurezko astoa erabiltzen zuten egurra garraiatzeko. Hamabi bat urte zituen orduan.

47. Ahuntzen hezurrekin tortolosak

- **Erref:** ARA-083/006
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:10:38. **Bukatu:** 00:13:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Itaurrean egiten zuenean ezin zen eskolara joan. Jaiegun arratsaldetan eskolara josten zen, galdutako eskolak berreskuratu nahian. Jolas-orduetan sokasaltoka, harrapo-harrapoka, tortoliska... jolasten ziren. Ahuntzen hezurrekin egiten zituzten tortolosak. 14 urtera arte joan zen eskolara.</p>

48. Aita txondorraren barrura erori zenean

- **Erref:** ARA-083/007
- **Iraupena:** 0:04:16. **Hasi:** 00:13:30. **Bukatu:** 00:17:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Gerra hasi zen arte etxean egon zen, amona zaintzen. Albina mendian ikazkin ziharduela, aita txondorrari betegarria ematen zebilela, hankaz behera erori zen txondor barrura. Semeak atera zuen txondorretik eta arrastaka eraman errepideraino. Santa Agedako ospitalera eraman zuten, baina eguneroko zainketak ezin zituenez ordaindu, Aramaioko praktikanteak egin zizkion sendaketak etxean. Erredura larriak jasan zituen arren, ondo sendatu zen.

49. Otxandioko bonbardaketa

- **Erref:** ARA-083/008
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:17:46. **Bukatu:** 00:20:07

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Kalean tirorik ez zen izan, baina frontea herriko mendietan egon zen. “El Abuelo” izeneko abioi erraldoia gogoan du, bere italiar banderarekin. Otxandioko bonbardaketa izan zenean, tunel batean gordeta egon ziren herritar asko, oso gertu entzuten baitziren bonba-hotsak.

50. Gudariak herriko etxetan atsedena hartzen

- **Erref:** ARA-083/009
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:20:07. **Bukatu:** 00:22:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Bere etxean ere egoten ziren gudariak, inguruko herrietako mutilak zirenak. Ondo portatzen omen ziren gudariok eurekin. Atsedenean hartzen zituztenean, Mugertzan egiten zuten lo zein arropak garbitu. Amaiur eta Dragones batailoak egon ziren Aramaion. Kuartela beteta, herriko etxeetan banatzen ziren gudariak atsedenerako. Esker onekoak zirela dio.

51. Abertzalea izateagatik arazoak

- **Erref:** ARA-083/010
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:22:56. **Bukatu:** 00:25:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak

Laburpena:

Domeke fitxatuta zegoen udaletxean, abertzaleen propaganda banatzeagatik, eta kartzela-mehatxua jaso zuen “Orden Público”tik.

Transkripzioa

- Eta, esan dozu, gero Frantziara edo, zer iñ zebe, alde? iges?
- Ba, beira: nik ez dauket lotsarik esateko. Izen naz betik, gazte-gaztetatik, aitte izen da nazionalistie, eta ni ere bai. Eta gaztetatik dantzarixe izen naz, eta, ez dakitt, oneako edo txarreako, izen naz beti nazionalistie. Eta horregaittik aiuntamentuen nauken nik fitxie, ba, nozbait, botaziñon baten propagandie zabaltzen edo errepartiruten edo ibilitte.
- PNV edo ANV edo zer zan orduen?
- PNV. Eta nauken, ba, fitxa hori oso baltza. Kartzelaa eroan biher nindduela-eta, ez nindduen eraman, koñauri neuken... -esango ete dot-Orden Publikuen. Zelan daneakuek egon zien, Orden Publikuen auen lehengusue edo, baiñe oso alrebesekue, sozialistie edo komunistie edo...
- Zeure lehengusu bat?
- Bai.

- Eta ha auen zerien?
- Orden Publikuen. Eta harek pistolie ifini holaxen, eta esan eusten:
"Bueno, ez zaittut eruten kartzelaa, dauketzun... neure izeba zainketan dozuleko". Beren izeba zan neukena nik zainketan, aman...
- Zure amandria?
- Amandrie. "Bestelan kartzelara eruengo zindduket". "Zergaittik ba?" ta "Ba, dauketzun fitxiaaittik aiuntamentuen". "Bueno, ba, gurozune ein" esan nutsen.
- Pistoliakin apuntauta?
- Bai.

52. Amona gurdian hartuta, ihesi

- **Erref:** ARA-083/012
- **Iraupena:** 0:03:52. **Hasi:** 00:25:23. **Bukatu:** 00:29:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Ibarra husteko ordena jaso zutenean, amona gurdian hartu eta Gantzaga auzora joan ziren. Aita bakarrik geratu zen etxean ganaduekin. San Isidro egunean, Bilbora joan ziren, ahizparen etxera. Bilbo jausi zenean Frantziara egin zuten ihes, barkuz. Reims-en, Paris ondoan, egon ziren, maiatzetik azarora arte.

53. Frantziara babes bila

- **Erref:** ARA-083/013
- **Iraupena:** 0:03:33. **Hasi:** 00:29:15. **Bukatu:** 00:32:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Sei bat hilabete pasatu zituen Frantzian. Hiru aukera eman zizkieten: Ameriketara joan, Frantzian geratu edota etxera itzultzea. Bere ahizpa, haren bi alaba eta bera egon ziren elkarrekin Frantzian. Denak itzuli ziren etxera. Oso ondo hartu omen zituzten Frantzian. Kuartel handi batean egon ziren 150 bat lagun babestuta. Zurezko ohatzetan egiten zuten lo. Erosketak egin eta jatorduak prestatzeko eurek antolatu ziren, frantsesek gainbegiratuta.

54. Kaleak eta kuartela garbitzera zigortuta

- **Erref:** ARA-083/014
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:32:48. **Bukatu:** 00:35:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Errebelaren erasoak arropa eta janariak ekartzen zituzten. Etxera itzuli zirenean, ez zegoen militarrik herrian, Guardia Zibilak bakarrik. Domekeren bila etxera etortzen ziren, Nazionalen ospakizunetan dantza egitera joan zedin. Frantzia egondako denak, herriko kaleak garbitzera behartu zituzten. Ilerik ez zieten moztu. Kaleak astero eta kuartela astean birritan garbitu behar izaten zuten.

55. Esklabu lana egiten, eta gainera isuna

- **Erref:** ARA-083/015
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:35:44. **Bukatu:** 00:38:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepublikanoa
- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

Gerran zauritutakoak zikindutako koltxoi guztiak garbitzera behartu zituzten, esklaboak izango balira bezala. Urtebete baino gehiago egon ziren lan horiek egitera behartuta. Udaleko idazkariarekin, liskar baten ondorioz, isun handi bat jarri zioten. Nolabait bildu zuten dirua isuna ordaintzeko.

56. Guardia Zibilak aita jipoitu zutenean

- **Erref:** ARA-083/017
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:39:21. **Bukatu:** 00:42:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepublikanoa

Laburpena:

Isuna jarri zioten; eta, hura ordaintzeko, Estatuko ordainketa-paperekin bila joan behar izan zuen Gasteizera. Gerra denboran ez zuten ganadurik galdu etxean. Gudariak Arrazolara joan zirenean, aita eraman zuten gurdikada bat munizio eta tramankulu. Horren ondorioz, Guardia Zibilak aita kuartelean jipoitu zuten. Domekeri oso oroitzapen txarrak ekartzen dizkio gerra denborako kontuez jarduteak.

57. Anaiak preso eta etxean dirurik ez

- **Erref:** ARA-083/018
- **Iraupena:** 0:03:23. **Hasi:** 00:42:26. **Bukatu:** 00:45:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepublikanoa

Laburpena:

Jaso zuten gari guztia entregatu egin behar izan zuten urte batean. Arto-taloei esker atera ziren aurrera. Anaia bat kartzelan eta bestea "Batallón de Trabajadores"en zeuden zigortuta. Diru falta larria zuten, eta ama gaztaina eta sagarrak saltzera joaten zen Gasteizera astean behin, autobusez.

58. Udalak babarrunak ostu

- **Erref:** ARA-083/019
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:45:49. **Bukatu:** 00:47:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Gixie, (baimena), eskatu behar izaten zen Gasteizera joateko. Saltzeko zeramatzan babarrunak udaletxean kendu egin zizkioten, ezer ordaindu gabe. Domeke amarekin joaten zen Gasteizko plazara.</p>

59. Abioien beldurrez

- **Erref:** ARA-083/020
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:47:19. **Bukatu:** 00:49:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerrako abioiak zeruan ikusiaz batera, jendea babestu egiten zen, beldurrez. Andra Mariaren ermitara joaten ziren babesera, hura bonbardatuko ez zutelakoan. Murugain eta Kurtzeta hartu zituzten arte, oso giro larrian bizi izan ziren Aramaioko kalean.

60. Jazbana herriko plazan

- **Erref:** ARA-083/021
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:49:25. **Bukatu:** 00:51:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

<p>Euskal dantzaria izan zen Domeke gaztetan. Aramaiotik kanpo ere joaten ziren dantza taldekoak dantzatzera. Gogoan dauka omenaldi batean Bedoñara eta Alderdi Egun batean Gasteizera joan zela talde osoa dantzara. 12-14 urte izango zituen orduan. Egun seinalatueta jazbanak jotzen zuen herriko plazan. Soinu-jotzailea igandero egoten zen.</p>

61. Mutilekin dantza egitea bekatu handia

- **Erref:** ARA-083/022
- **Iraupena:** 0:03:31. **Hasi:** 00:51:57. **Bukatu:** 00:55:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Acción Cátolica tik joanda, Bilboko Begoñan gogo-jardunak izan zituzten; Anjel Sukiak, gero gotzaina izango zenak, zuzenduta. San Anton bezperan itzuli ziren gogo-jardunetatik, eta hurrengo egunean plazako dantzara jazbana etorri zen. Berak eta lagun batek bi mutilekin dantza egin zuten, eta hurrengo igandeko meza ostean, pulpitutik sakristiara deitu zieten biei; sekulako demanda jaso zuten abadearengandik. Baina hurrengo igandean ere dantza egin zuten.</p>

62. Dantza taldearen ibilerak

- **Erref:** ARA-083/024
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:55:50. **Bukatu:** 00:58:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

<p>13 urterekin hasi zen dantza taldean, eta hamazazpi urte arte egon zen bertan. Esteban Arana aramaioarra izan zuten dantza maisu. Neskak bakarrik zeuden talde hartan. Zinta eta arku-dantzak, eta bana-banakoak dantzatzen zituzten. Auzoetako jaietan ere dantzatzen zuten. Gasteizen ospatu zen Euskal Herriko Dantzarien Kontzentrazioan parte hartu zuten, bi pisuko autobusean joanda. Zezen plazan egin zuten dantza. Gerra denboran desegin zen dantza taldea.</p>

63. Txoroko kale-baserriara ezkondu zen

- **Erref:** ARA-083/026
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 01:00:40. **Bukatu:** 01:03:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Txoroko izeneko kale-baserriara ezkondu zen, etxeko Andres Aginagalderekin. Kale-baserria zen garai hartan. Behi bat eta txerriak zituzten orduan. Ortu eta soroak ere bazituzten. Bost seme-alaba izan zituzten. Lehenengo Garagartzako harrobian; eta, jubilatuta arte, Elma lantegian egin zuen lan senarrak. Senarra jubilatuta zen egunean, autobusaren zain egoteko astirik gabe, oinez etorri omen zen etxera Arrasatetik.

64. Klean baserri asko

- **Erref:** ARA-083/027
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 01:03:40. **Bukatu:** 01:05:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Senarra jubilatuta eta laster kendu zituzten behiek. Txerri eta untziekin urteetan jarraitu zuten. Astorik ez zuten, eta ganaduak jatekoa organ edo sorbaldan ekartzen zuen Domekek. Kaleko etxe asko baserriak ziren orduan.

65. Lehengo soroetan, gaur etxe berriak

- **Erref:** ARA-083/028
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 01:05:34. **Bukatu:** 01:07:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Azken urteetan etxe berri asko eraiki dira Aramaion. Kanpoko jende asko etorri da bertara bizitzera, eta pena handia hartzen du Domekek inor gutxi ezagutzen duelako. Lehen herriko jende guztia ezagutzen zuen. Ibargoia auzoan lehen Lapikotxuena, Tuberuena eta beste etxe gutxi zeuden. Gaur egun etxe berri piloa dago. Klean lehen soroak zeuden lekuetan orain etxeak daude.

66. Lan handiz familia aurrera atera

- **Erref:** ARA-083/030
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 01:12:32. **Bukatu:** 01:15:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Senarraren soldata eta baserriko etekin urriekin, bost seme-alabei ikasketak eman diete. Lan asko egin behar izan dute, baina merezi izan duela dio Domekek.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-14

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com